

STEFAN WITOLD ALEXANDROWICZ, KRZYSZTOF LIZAK

Katedra Stratygrafii i Geologii Regionalnej AGH, Kraków

Mysiorowa Jama – godna ochrony jaskinia w Beskidzie Małym

W Beskidach i na Pogórzu Karpackim jaskinie występują rzadko i mają swoisty charakter. Nie są to formy krasowe, a pochodzenie zawdzięczają grawitacyjnemu przemieszczaniu i rozstępowaniu się mas skalnych. Tworzą się one głównie w obrębie wychodni gruboławicowych piaskowców i zlepieńców takich jednostek litostratygraficznych, jak piaskowce istebniańskie, piaskowce ciężkowickie i piaskowce magurskie, a często towarzyszą naturalnym formom skalnym jako przejawy zjawisk pseudokrasowych. Najlepiej poznane zostały jaskinie w Beskidzie Śląskim i w Beskidzie Niskim oraz na Pogórzu Roznowskim. W Beskidzie Małym wzmiankowana była Smocza Jama w paśmie Magurki oraz trzy małe jaskinie na Gibasowym Groniu, a także kilka innych form, wykazanych przez G. Klaska i współpracowników w cyklicznie wydawanym *Inwentarzu jaskiń beskidzkich*.

Jaskinia Mysiorowa Jama znajduje się we wschodniej części Beskidu Małego, w przełomowym odcinku doliny Skawy, w miejscowości Zagórze (gmina Mucharz), na południowym stoku wzgórza Kurczyna (410 m n.p.m.). Była ona wymieniona w okresie międzywojennym przez archeologów (J. Żurowski, G. Leńczyk), a w 1954 r. została opisana przez K. Kowalskiego, w trzecim tomie monografii *Jaskinie polskie*. Kolejne eksploracje prowadzone były przez G. Klaska. W 1993 r. jaskinię objęto ochroną jako pomnik przyrody. Opracowanie szczegółowej jej dokumentacji zostało podjęte w ramach pracy dyplomowej, wykonanej w Katedrze Stratygrafii i Geologii Regionalnej AGH.

Jaskinia jest rozwinięta na systemie rozszerzonych spękań i szczelin w gruboławicowych i zlepieńcowatych piaskowcach warstw istebniańskich, opisanych przez M. Książkiewicza.

Wejście do niej jest usytuowane na stoku wzgórza, opadającym ku południowi, na wysokości 320 m n.p.m., czyli około 26 m ponad dnem doliny Skawy (współrzędne: szerokość geograficzna – 49°49'16" N; długość geograficzna – 19°34'35" E). Ma ono metr szerokości i znajduje się na dnie lejkowatego zagłębienia wśród korzeni rozłożystego dębu. Otwór przechodzi w pochyły korytarz o długości 5 m, zakończony studzienką o głębokości 2,7 m, prowadzącą do salki, z której rozchodzą się dwa korytarze: w kierunku wschodnim – wąski i zamknięty, a w kierunku północnym i północno-zachodnim – wznoszący się progami ku górze, skręcający na zachód i osiagający po dwóch zwężeniach tzw. salkę ze stołem. Specyficznym elementem jest tu duży głaz czworoboczny, usytuowany pośrodku. Dalszą część jaskini tworzy niski, zaciskowy korytarzyk długości 3 m, prowadzący w kierunku południowym i południowo-zachodnim do największej salki (6×3×4 m). Jaskinia ma swoje przedłużenie ku zachodowi i przechodzi w system wąskich korytarzy szczelinowych, częściowo trudno dostępnych.

Mysiorowa Jama jest stosunkowo dużą jaskinią szczelinową, a łączna długość dotychczas poznanych jej korytarzy wynosi 112 m. Jest miejscami trudno dostępna, ale zachowane na ścianach napisy świadczą, że bywa odwiedzana i penetrowana. Przy wejściu jaskinia jest sucha, a głębiej – wilgotna, ale woda utrzymuje się okresowo tylko w korytarzykach przy dużej salce. Według obserwacji, dokonanych przez K. Kowalskiego, w latach pięćdziesiątych przebywały w niej nietoperze: podkowce i nocki duże, obecnie już nie notowane. Roślinność występuje tylko przy otworze wejściowym, gdzie dochodzi światło, dalej panuje ciemność. Ściany pokryte są miejscami cienką powłoką gliniastą, na dnie nagromadzone są głazy i fragmenty piaskowców, a lokalnie można spotkać gliniaste i gliniasto-piaszczyste namulisko. W próbie takiego osadu, pobranej w dużej komorze, znaleziono kilka kostek i zębów małych kręgowców.

W odległości około 50 m na wschód od otworu wejściowego znajduje się Lisia Jaskinia, opisana przez G. Klaska. Jest to mała forma szczelinowa o długości 20 m. Obie jaskinie mogą łączyć się ze sobą i należą zapewne do jednego systemu rozszerzonych szczelin, o czym świadczy wydobywający się z ich otworów prąd powietrza, dobrze wyczuwalny w ziemi. Według przekonania miejscowej ludności Mysiorowa Jama ciągnie się aż na drugi brzeg doliny Skawy. Miał o tym świadczyć dym wydobywający się tu z zapalonego ogniska przy

otworze jaskini. Podawane są również informacje, że w czasie ostatniej wojny stanowiła schronienie dla partyzantów i okolicznych mieszkańców.

Opisywana jaskinia zasługuje na ochronę jako godny uwagi obiekt geologiczny. Zgodnie z zasadami waloryzacji pomników przyrody nieożywionej, zdefiniowanymi przez Z. Alexandrowicz i współpracowników, można jej przypisać tzw. wartość średnią we wszystkich trzech kategoriach oceny (merytorycznej, dydaktycznej i ze względu na dostępność). Jako główne motywy takiej, względnie wysokiej noty waloryzacyjnej, należy wymienić następujące cechy jaskini: znaczne rozmiary, urozmaicona forma korytarzy i komór, interesująca geneza związana z grawitacyjnym przemieszczaniem mas skalnych, występowanie na obszarze o dużych walorach krajobrazowych (przełom Skawy) oraz brak tego typu obiektów w bliskiej okolicy. Dojście do jaskini jest dogodne, a punkt wyjściowy stanowi przystanek autobusów PKS – Zagórze II. Ścieżka prowadzi starym nasypem dawnej linii kolejowej ku południowemu wschodowi i południowi, mija trzy przecinające go drogi i żelazny mostek. Po przejściu 650 m należy zejść kolejną drogą w lewo, aby kierując się ku wschodowi poprzez zalesiony stok dotrzeć po 350 m do małej polany. Pod dużym, rozłożystym dębem znajduje się okolone przez jego korzenie wejście do jaskini.

Stan prawnego zabezpieczenia pseudokrasowych jaskiń karpackich jest niezadowalający. Spośród 318 form zarejestrowanych dotychczas, tylko 18 uzyskało status pomnika przyrody. Wszystkie chronione jaskinie znajdują się w województwie bielskim – głównie w Beskidzie Śląskim, a także w Beskidach Małym i Żywieckim. Kilka innych form występuje w rezerwach przyrody lub w parkach narodowych, tak jak Diabła Dziura w Bukowcu na Pogórzcu Rożnowskim lub Zbójnicka Grota na Babiej Górze. Można oczekiwać, że w bliskiej przyszłości zostaną opracowane projekty ochrony kolejnych jaskiń.

Niezbędne zabiegi ochronne w Mysiorowej Jamie winny polegać na uporządkowaniu otoczenia przy wejściu do jaskini, usunięciu śmieci z jej wnętrza, wytyczeniu i oznakowaniu dościa do niej oraz na ustawieniu odpowiedniej tablicy informacyjnej. Pożądane byłoby również otoczenie otworu wejściowego barierką. Po wybudowaniu zapory we Świnnej Porębie, spiętrzeniu wód Skawy i powstaniu dużego zbiornika zaporowego w przełomowym odcinku doliny, najbliższe otoczenie zyska na atrakcyjności turystycznej, a Mysiorowa Jama

będzie położona kilkanaście metrów ponad lustrem wody, w bezpośredniej bliskości sztucznego jeziora. Odpowiednie zabezpieczenie tego obiektu będzie konieczne, spodziewane jest bowiem częstsze niż obecnie odwiedzanie go przez turystów.

SUMMARY

Mysiorowa Jama - the pseudokarstic cave in the Beskid Mały Range

The cave is developed along the joint system within thick bedded sandstones of the Itebna Formation. It is connected with gravitational mass movements at the right bank of the Skawa River Valley on the southern slope of the Kurczyna Hill. Their passages are about 112 m long and the largest chamber reaches 6×3×4 meters. The cave should be protected as the nature monument.